

ANALYSIS OF CHINA'S INFORMATION POLICY

Oksana Frolova,

e-mail: sancha279@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7105-2762>

*Educational and Scientific Institute of international relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Ukraine, 04119, Kyiv, Yuriy Illenko Street, 36/1*

Anastasia Bondarenko,

e-mail: bondarenkoanastasiia131004@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8221-9347>

*Educational and Scientific Institute of international relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Ukraine, 04119, Kyiv, Yuriy Illenko Street, 36/1*

Abstract

The article examines the peculiarities of China's information policy. The main components of the formation of the information society are considered: historical background, regulatory framework, institutional organization of effective information policy. Special attention is paid to the role of government and government regulation in the formation of the information society. Considerable attention is focused on monitoring the role of state bodies, such as the Propaganda Department of the CPC Central Committee, the Ministry of Industry and Information Technology, and the General Directorate of Press and Publications, in controlling and managing the information space.

The author proves the key role of government agencies in regulating and controlling China's information space, ensuring information and cybersecurity, censorship, propaganda, content formation, regulation of rules for access to information for the public, and data protection. An important position in China's information policy is occupied by the firewall system used by the country's leadership to block access to unwanted websites and services in order to control the Internet space and ensure security.

The affiliation of China's information policy to the managed model of the information society is substantiated. The state owns and controls most of the telecommunication infrastructure and Internet providers, which gives it a significant advantage in the processes of providing access to data and dissemination of information. In addition, the government uses the Internet to spread propaganda and disinformation, as well as to artificially create narratives for internal and external target audiences. The mechanisms of social rating and their influence on the behaviour of citizens are also highlighted. According to this system, citizens are evaluated by their own behaviour in the media space and in real life. A high rating can lead to privileges, while a low rating can lead to restrictions.

The conclusions are supported by the analysis of international ratings and indices, which make it possible to clearly demonstrate the state of information freedom and control of the information space in China using statistical data. Thus, China's information policy is characterized by a complex and multifaceted structure that combines elements of control, regulation and strategic development of the information society.

Keywords: People's Republic of China, information policy, information technologies, information society, media space

АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ

Оксана Фролова,

e-mail: sancha279@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7105-2762>

*Навчально-науковий Інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна, 04119, Київ, вул. Юрія Ілленка, 36/1*

Анастасія Бондаренко,

e-mail: bondarenkoanastasiia131004@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8221-9347>

*Навчально-науковий Інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна, 04119, Київ, вул. Юрія Ілленка, 36/1*

Анотація

У статті досліджуються особливості інформаційної політики Китаю. Розглядаються основні складові формування інформаційного суспільства: історичне підґрунтя, нормативно-правова база, інституційна організація забезпечення ефективної інформаційної політики. Особлива увага приділяється дослідженню ролі уряду та державного регулювання у формуванні інформаційного суспільства. Значна увага зосереджена на моніторингу ролі державних органів, таких як Відділ пропаганди Центрального комітету КПК, Міністерство промисловості та інформаційних технологій, Головне управління преси та публікацій, у контролі та управлінні інформаційним простором.

Доведена ключова роль державних органів у регулюванні та контролі інформаційного простору Китаю, забезпеченні інформаційної та кібербезпеки, цензурі, пропаганді, формуванні контенту, регулюванні правил доступу до інформації для населення та захисті даних. Важливу позицію в інформаційній політиці КНР займає система фйрволлів, що використовується керівництвом країни для блокування доступу до небажаних веб-сайтів і сервісів з метою контролю інтернет-простору та забезпечення безпеки.

Обґрунтовується приналежність інформаційної політики Китаю до керованої моделі інформаційного суспільства. Держава володіє та контролює більшу частину телекомунікаційної інфраструктури та інтернет-провайдерів, що дає їй значну перевагу у процесах надання доступу до даних і поширенні інформації. Окрім цього, уряд використовує Інтернет для поширення пропаганди та дезінформації, а також для штучного створення наративів для внутрішньої та зовнішньої цільової аудиторії. Також висвітлюються механізми соціального рейтингування та їх вплив на поведінку громадян. Відповідно до цієї системи, громадяни оцінюються за власною поведінкою у медіапросторі та реальному житті. Високий рейтинг може призвести до привілеїв, тоді як низький загрожує обмеженнями. Висновки підкріплені аналізом міжнародних рейтингів та індексів, які дають можливість за допомогою статистичних даних наочно відобразити стан інформаційної свободи та контролю інформаційного простору в Китаї.

Таким чином, інформаційна політика Китаю характеризується складною та багатогранною структурою, що поєднує в собі елементи контролю, регулювання та стратегічного розвитку інформаційного суспільства.

Ключові слова: Китайська Народна Республіка, інформаційна політика, інформаційні технології, інформаційне суспільство, медіапростір

Постановка проблеми. Інформаційна політика сучасного світу має величезне значення в контексті формування глобальних відносин, визначення стратегічних цілей і забезпечення національної безпеки. В останні роки питання політики КНР щодо регулювання інформаційного простору в межах країни та пов'язані з цим порушення прав громадян щодо свободи інформації вийшли далеко за межі дискусій фахівців з міжнародного права та правозахисників, перетворившись на одну з ключових тем у міжнародних відносинах, зокрема у взаємодії КНР з США та ЄС.

Незважаючи на очевидний прогрес у сфері інформаційних технологій, інформаційна політика Китаю надалі залишається предметом активних дебатів та обговорень. Стратегічне планування, цілеспрямований вплив на глобальний інформаційний простір та взаємодія з іншими країнами у цьому контексті має низка невирішених проблем, які потребують детального аналізу та розгляду.

Ретельне дослідження інформаційної політики КНР дозволить зрозуміти її потенційні наслідки та розробити ефективні стратегії відповіді для інших держав і міжнародних організацій.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей функціонування інформаційного простору Китаю можна знайти в працях таких авторів, як В. Бебик (Bebyk, 2017), С. Венідіктов (Venidziktau, 2020), Д. Дубов (Dubov, 2018), Є. Макаренко (Makarenko, 2023), Д. Мадрид-Моралес і Х. Вассерман (Wasserman & Madrid-Morales, 2022), А. Гончарук (2018), В. Лаврусь (Lavrus, 2021), Н. Піпченко (Pipchenko, 2013), К. Корженко (Korzhenko, 2017), Д. Веденєєв та О. Семенюк (Vedeneev & Semenyuk, 2022) та інших.

Багато наукових досліджень з інформаційної політики Китаю мають спільну думку: людство покладається на медіа як на інститут, що має об'єктивно відображати світ і факти про нього, але медіа в авторитарних країнах мають власного регулятора своєї діяльності – державу, яка імплементує вигідну інформаційну політику та регулює ринок інформації. Інформація та факти самі по собі є нейтральними за умови відсутності коментарів або намагання подати їх під певним кутом зору. Влада КНР активно використовує інформаційний простір як спосіб контролю та маніпулювання громадською думкою.

Разом з тим, науковці поглиблюються у різні сфери інформаційної політики в Китаї як найяскравішому прикладі авторитарної країни.

Наприклад, К. Корженко у своїй статті «Проблеми психологічного впливу інформаційних війн в авторитарних країнах» фокусується більше на психологічному аспекті даної проблеми. Він зазначає, що в авторитарних державах, зокрема у КНР, пропагандистська машина діє за схожим принципом: вона постійно формує образ ворога ззовні, який нібито заважає країні розвиватися. Фігура лідера використовується як інструмент маніпуляції: маючи довіру значної частини населення, він може легко впливати на думки, емоції та поведінку людей, схиляючи їх до «потрібної» думки (Korzhenko, 2017).

В. Лаврусь (Lavrus, 2021) зосереджує свою увагу на стійкості публічного управління під впливом інформаційної політики авторитарних країн, наприклад, Китаю. За його словами, стійкість системи публічного управління до інформаційно-психологічних атак полягає в її здатності виконувати свої функції в інтересах народу та держави, навіть якщо окремі її елементи піддаються тиску з метою прийняття рішень, вигідних ініціатору впливу.

Китай, як і всі інші авторитарні режими, характеризується ігноруванням запитів населення, що сприяє накопиченню прихованого протестного потенціалу. Водночас практика Китаю, поряд із Північною Кореєю, Іраном, Білоруссю, Російською Федерацією, свідчить про те, що блокування або контроль діяльності опозиційних ЗМІ, неурядових організацій, фондів і різноманітних установ відбувається у них достатньо ефективно й оперативно.

Мета статті – дослідити специфіку інформаційної політики КНР, визначити її особливості, систему її регулювання та можливі наслідки для міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу. На початку 21 століття Китай досяг вражаючих показників у впровадженні та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності країни. Китай став лідером не лише в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, але має потенціал випередити світових лідерів за політичним впливом, економічною силою та військовою потужністю. Керівництво КНР розпочало реалізацію стратегії посилення загальнонаціональних зусиль, в якій ключовими факторами є стабільність у внутрішній політиці, динамічний і стійкий економічний ріст, підвищення рівня наукових і технологічних досягнень, а також забезпечення енергетичної та інформаційної безпеки.

Сьогодні КНР досягла значних успіхів у сфері інформаційних технологій, уникаючи значних політичних, економічних і безпекових проблем, що виникають у зв'язку з негативними чинниками та загрозами науково-технологічного розвитку. В умовах зростання впливу Китаю на світовому інформаційному просторі все більшу актуальність набуває вивчення його інформаційної політики, що є ключовим для аналізу суспільних і політичних процесів у країні.

Ключову роль у втіленні державної інформаційної стратегії КНР відіграє політичне керівництво та державні структури, спільно з елементами ринкової економіки. Інформаційна стратегія КНР має чітко виражені особливості: вона ґрунтується на комуністичній ідеології та глибоких культурних традиціях китайського суспільства, що сприяє активній інтеграції Китаю у сучасне міжнародне політичне, економічне та інформаційне середовище.

Основу інформаційної стратегії в КНР становлять ідеологічні принципи КПК, у межах яких функціонують відділи, відповідальні за контроль за інформаційними потоками та які регулярно видають директиви, рекомендації й обмеження для ЗМІ.

Більше десяти державних і партійних органів мають контроль за змістом інформації в КНР. Серед найважливіших з них дослідниками відзначається Відділ пропаганди ЦК КПК, який надає редакціям ЗМІ спеціальні рекомендації. Окрім цього, у 2008 р. було утворено Міністерство промисловості та інформаційних технологій, яке відповідає за регулювання та розвиток мережі Інтернет, бездротового зв'язку, мовлення, зв'язку, виробництва електронних та інформаційних товарів, індустрію програмного забезпечення та просування національної економіки знань. Проте це міністерство не має обов'язків у справах регулювання контенту для медіаіндустрії, цим займається Державне управління радіо, кіно та телебачення. Відповідальність за регулювання сфери неелектронних комунікацій у Китаї покладається на Головне управління преси та публікацій. Важливу ланку посідає і Міністерство державної безпеки КНР, адже в його структуру якраз входять управління 14 і 15, які займаються контролем за поштовими відправленнями й електронною поштою та інформаційною діяльністю відповідно. Варто згадати і про існування 12-го управління, яке займається збором і соціологічним аналізом результатів опитувань громадської думки на території КНР (Ministry of Public Security, N.d.).

Міністерство державної безпеки КНР отримало право контролювати, перевіряти та скеровувати діяльність із забезпечення безпеки комп'ютерних та інформаційних систем, розслідувати та запобігати злочинам у сфері безпеки даних, виконувати іншу діяльність з контролю за комп'ютерними та інформаційними системами. Усі новини, що з'являються на сайтах, також підлягають обов'язковій цензурі з боку Департаменту інформації Держради, а правом публікації оригінальних новин володіють тільки державні ЗМІ, наділені спеціальними урядовими повноваженнями. З огляду на складності централізованого регулювання, що виникають у зв'язку з динамічним зростанням кількості користувачів Інтернет, значна частина контрольних функцій була передана операторам зв'язку, які

здійснюють контроль онлайн-операцій і нагляд за змістом інформаційних потоків.

Для формування ефективної інформаційної політики в державі, починаючи з 1994 р., КНР прийняла понад 60 різних нормативно-правових документів, пов'язаних з формуванням інформаційного суспільства та регулюванням інформаційної та кібербезпеки, як її складової. До законодавства ввійшли норми регулювання комп'ютерних та інформаційних систем, права та обов'язки громадян, організацій і приватних осіб, пов'язані із використанням мережі Інтернет, порядок взаємодії локальних провайдерів Інтернет-послуг з відповідними міжнародними компаніями та системами зв'язку, державне регулювання телекомунікацій, кібербезпека, співробітництво у кіберпросторі, інформатизація, інтелектуалізація (штучний інтелект) та інші.

У червні 2021 р. у Китаї був прийнятий новий закон про безпеку даних, що надає президенту право закривати IT-компанії. Згідно з цим законом, компанії, які невірні обробляють «основні урядові дані» (тобто передають конфіденційну інформацію за кордон), можуть бути змушені припинити свою діяльність, їм може бути відкликана ліцензія або на них може бути накладено штраф у розмірі до 10 мільйонів юанів (1,6 мільйонів доларів) (China's New Data Law Gives Xi the Power..., 2021).

Вересень 2022 р. ознаменувався запровадженням правил, що регулюють передачу даних за межі КНР. Цей крок став черговим етапом кампанії Пекіна з посилення контролю над цифровим простором. Компанії, які обробляють особисті дані понад мільйона людей, а також оператори, що здійснили передачу даних мінімум ста тисяч осіб, зобов'язані звітувати перед владою. Звіти повинні містити інформацію про призначення передачі даних, запроваджені заходи безпеки, а також закони та правила країни, куди передаються дані. Існує ймовірність, що ці нові правила ускладнять передачу інформації до країн, чий підходи до управління даними відрізняються від китайських (China will introduce cross-border data transfer..., 2023).

2023 р. також запам'ятався нововведеннями: відбулося ухвалення переглянутого антишпигунського закону. У закон було внесено нове визначення шпигунської діяльності, яке включає кібератаки, спрямовані проти державних органів і критичної інформаційної інфраструктури. Згідно з опублікованим проектом поправок, Інтернет-провайдери будуть зобов'язані надавати технічну підтримку владі у боротьбі зі шпигунством і повідомляти про можливі проблеми (China approves wide-ranging expansion..., 2023).

Важливо зазначити, що поєднання положень вищезазначених нових законів, що дозволяють китайським спецслужбам співпрацювати з компаніями з метою «забезпечення національної безпеки», наводить на думку про те, що законодавство, покликане забезпечувати захист конфіденційності, насправді може стати свого роду «бек-дором», через який уряд Китаю зможе отримувати доступ до конфіденційної інформації.

Таким чином, можна стверджувати, що в Китаї панує керована модель інформаційного суспільства. Незважаючи на те, що Конституція КНР забезпечує свободу слова і доступ до інформації, керівна партія використовує засоби масової інформації для просування концепції «гармонійного суспільства», формування у громадськості переконаності у правильності політичного та економічного курсу, як засобу вирішення соціальних проблем.

Підходи Китаю та країн Заходу до внутрішньої інформаційної політики, зокрема стосовно свободи доступу, анонімності та відкритості ресурсів, суттєво розрізняються. В Європейському союзі та США присутні декларації про ліберальний або неоліберальний підхід до розуміння принципів функціонування Інтернет і його впливу на користувачів щодо доступу до інформації. У той час як КНР настійно підтримує жорсткий контроль не лише над внутрішнім інформаційним простором, але й над ресурсами, доступними громадянам.

На думку американських аналітиків, політика Китаю щодо контролю над інформаційно-комунікаційними технологіями переважно мотивована страхом уряду перед тим, що ліберальні організації, як внутрішні, так і зовнішні, можуть використати ці технології для підриву довіри громадян до режиму. Разом з тим, керівництво КНР розуміє, що саме розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернет є основним джерелом економічного зростання країни. Наявна ситуація робить складним досягнення ключових завдань у контексті національної безпеки, адже виникає потреба у пошуку оптимальної рівноваги між розвитком інформаційно-технологічної галузі та гарантуванням внутрішньої стабільності. Вирішення цього протиріччя передбачає як стимулювання поширення Інтернет, так і збільшення контролю над його використанням (Mulvenon, 2008: 116).

Дмитро Дубов умовно визначає два основні підходи до контролю інформаційної політики у КНР: низького рівня (low-tech) і високого рівня (high-tech). Під низьким рівнем розуміються методи, які не базуються на технологіях, а в основному на організаційних і регуляторних засадах, що супроводжуються жорсткою цензурою (Dubov, 2010: 95-96).

Як вважає Ребекка Маккіннон, дослідниця зі Сполучених Штатів, яка спеціалізується на питаннях свободи висловлювання в Інтернеті, регуляторна політика в Китаї має три основних напрями. По-перше, вона має на меті контролювати всі види потокових відеосайтів, де може з'являтися контент, що ніколи не пройшов би цензуру на державних телеканалах. Другим вектором руху є регулювання розповсюдження відео в пірінгових мережах. Останньою тенденцією, але не менш важливою, є моніторинг веб-сайтів, які працюють у рамках концепції Веб 2.0, де контент створюється користувачами. Це переважно стосується китайських аналогів YouTube, таких як tudou.com, ouou.com, youku.com.

Окрім суворих регулятивно-бюрократичних методів, група «низького рівня» контролю характеризується ще й іншими прийомами, наприклад, придушенням дисидентської активності в медійному та кіберпросторі. Китайські медіа вибірково розголошують інформацію про арешти деяких блогерів-дисидентів, не наголошуючи на тому, що їх затримання сталося внаслідок моніторингу інтернет-поліцією, яка контролює публіцистичну діяльність у цифрових медіа. Подібні дії переслідують мету посіяти страх, щоб Інтернет-користувачі в Китаї утримувалися від будь-яких дій у мережі, що можуть призвести до карного переслідування (Dubov, 2010: 97-98).

Дуже резонансною та пов'язаною з регулятивними методами є конфліктна ситуація Китаю з Google. У 2010 р. китайські хакери, за свідченнями керівництва Google, за підтримки уряду КНР, намагались зламати електронні скриньки китайських правозахисників. Щодо цього інциденту висловились навіть Хіларі Клінтон, звинувативши керівництво КНР у порушенні прав людини. Водночас проблеми у влади КНР виникали не лише з самою компанією Google, але й з її підрозділами. Так, починаючи з 2007-2008 років, КНР систематично блокувала відеоконтент з сайту «YouTube». Останнє блокування було спричинено публікацією відео, де зафіксовано жорстоке поводження солдатів з монахами та жителями Тибету (Johnson & McGreal, 2010).

Як наслідок, у жовтні 2022 р. материнська компанія Google та Youtube Alphabet повністю пішла з ринку Китаю та вивела свій останній продукт з Китаю – гугл-перекладач. Таким чином, компанія виконала дану раніше обіцянку та перестала цензурувати пошукові запити з Китаю. А перед цим, наприклад, міжнародний пошук Google за запитом «площа Тяньаньмень» (у червні 1989 р. там відбулися мирні акції протесту, які були жорсткою, з численними жертвами, придушені) показував фотографії танків, а китайський сайт google.cn – ні (Olinga, 2022).

У рамках своєї жорсткої політики контролю над Інтернет Китай реалізує низку конкретних заходів, спрямованих на обмеження доступу до даних і посилення нагляду за онлайн-активністю своїх громадян. Доступ до таких ресурсів, як Amnesty International, Facebook, Twitter і Wikipedia, заблоковано, що значно ускладнює

можливість використання альтернативних джерел інформації та обмежує альтернативи вільного вираження думок. Навіть такі освітні інструменти, як мова програмування Scratch, яка використовується мільйонами дітей по всьому світу, недоступна для мешканців країни. Окрім цього, влада заборонила встановлювати на смартфони додатки, які не зареєстровані держрегулятором. Серед останніх кроків є впровадження системи сканування обличчя для підтвердження особистості Інтернет-користувачів.

Високий рівень стратегії протидії поширенню небажаної інформації в Китаї переважно базується на використанні власне інформаційно-комунікаційних технологій для покращення контролю над внутрішнім інформаційним простором і забезпеченням подальшого переважання держави у цій сфері.

У КНР функціонує складна система файрволлів (system of firewalls), яка обмежує доступ до проблемних зовнішніх ресурсів і застосовується провайдерами не тільки для захисту від вірусів і хакерів, але й для блокування доступу до певних сайтів, що містять некоректну інформацію з погляду китайського уряду. До переліку ресурсів, що піддаються фільтрації, входить більшість західних медіаресурсів, зокрема сайти BBC, CNN, ABC і CBS News, журнал «Time», сайти більшості американських університетів тощо. У китайському Інтернеті обмежені можливості публікації новин, якщо мова не йде про повідомлення, вже опубліковані на офіційних сайтах, або про передрук з офіційних «паперових» («офлайнових») медіа (Makarenko et al., 2023).

Особливу увагу приділяють проектам «Золотий щит» і «Зелена дамба». «Золотий щит», також відомий закордоном як «Великий китайський файрвол», на створення якого китайський уряд витратив близько 800 млн. дол. Він характеризується як система, яка спрямована на відстеження громадян у мережі Інтернет і контроль за розміщеним контентом. Проте початково цей проект був розроблений китайським урядом, перш за все, як система інформатизації у всіх сферах життя суспільства, зокрема у сфері громадської безпеки. Ця система не лише блокує доступ до сайтів, які перебувають у чорному списку, використовуючи їх IP-або URL-адреси, але й використовує фільтрацію пакетів даних для блокування сайтів за ключовими словами, наприклад, «Тяньаньмень», «Далай-лама», «незалежність Тайваню» або «права людини». Іноді блокування сайтів може бути частковим або залежати від місця. Наприклад, The New York Times було тимчасово розблоковано під час виходу інтерв'ю Цзян Цземіня, але через кілька років до нього знов було закрито доступ.

Проте навіть у рамках «Золотого щита» кіберконтроль є лише однією складовою безпекової політики, яку цей проект втілює. Принциповий акцент у проекті приділяється впровадженню особистих електронних карток, які фактично представляють собою форму електронного паспорта з можливістю використання електронно-цифрового підпису, але з потужними засобами відстеження незаконних дій. Також у рамках проекту «Золотий щит» активно встановлюються камери спостереження на вулицях великих міст. Наприклад, за даними адміністрації міста Гуанчжоу, система відеоспостереження (приблизно три тисячі камер) відіграла ключову роль у 61% в більш ніж двадцяти тисячах випадках затримання під час ініціативи з протидії вуличній злочинності під назвою «Sword Lily».

Доцільно згадати й систему «Зелена дамба». Уряд Китаю та Міністерство промисловості та інформаційних технологій представили це програмне забезпечення як цензурний інструмент, спрямований на захист китайських користувачів, зокрема школярів і студентів, від «шкідливого контенту», зокрема насильницьких матеріалів. Основу системи складає блокування зображень, тексту та веб-адрес за певними критеріями. Однак основні застереження правозахисників викликає сам вибір ключових фраз для блокування, що свідчить не стільки про гуманну спрямованість програми, скільки про політичні мотиви. За даними дослідження американських інформаційно-технологічних експертів з Мічиганського

університету, серед фраз, за якими відбувається блокування, зустрічається, наприклад, слово «Фалунь» – школа самовдосконалення із системи буддизму, заснована Лі Хунчжі (Dubov, 2018: 98-99). Зауважимо також, що у 2022 р. заявили, що цей проект може опинитися на межі краху через нестачу державного фінансування.

З метою детального аналізу суворості регулювання внутрішнього інформаційного простору та життєдіяльності громадян вважаємо необхідним згадати про існування системи соціального рейтингу в КНР. Рейтинг формується на основі системи оцінювання вчинків людини за шкалою від 0 до 1000 або від A до D. Інформація про діяльність людини збирається з різних джерел, таких як податкова служба, навчальний заклад, місце роботи, правоохоронні органи, державні структури, камери відеоспостереження із системою розпізнавання осіб. Дана модель пропонує поділ громадян на два списки: чорний і червоний. До «чорного» списку заносяться особи, які порушують правила, наприклад, не виплативши кредит, порушивши правила дорожнього руху, вчинивши неприпустимі дії проти інших громадян. Такі особи можуть бути позбавлені доступу до деяких інтернет-ресурсів, обмежені у швидкості Інтернету, позбавлені можливості заселятися в готелях, придбати квитки на транспорт і навіть надавати дітям освіту в приватних школах.

Найвищий же соціальний статус у Китаї мають ті, хто перебуває у червоному списку. Ці особи вважаються «суспільно-корисними», оскільки активно взаємодіють із системою, наприклад, регулярно здають кров чи гроші китайському уряду, займаються благодійністю та активно долучаються до життя держави. За свою позитивну громадянську активність вони отримують різноманітні бонуси, такі як знижки на комунальні послуги, переваги при працевлаштуванні або можливість безкоштовного прокату велосипеда (Kashchavtseva, 2023).

Не менш цікавою теорією є існування тенденції у відносинах між органами влади та медіа в Китаї, яка полягає у реалізації принципів *peiwai youbie* (розрізнення медіаконтенту для внутрішньої та зовнішньої цільових груп) і *nejin waisiong* («контрольований всередині – автономний зовні»). Дана концепція передбачає диференційований підхід до регулювання ЗМІ, які адаптують контент для внутрішньої та зовнішньої аудиторій: перші підлягатимуть більш жорсткому контролю, щоб запобігти дестабілізації суспільства, у той час як другим надаватимуться ширші можливості задля формування позитивного іміджу країни та покровоного підкорення світового інформаційного простору (Venidziktau, 2020: 230).

Аргументами того, що Китай дійсно взяв курс на захоплення міжнародного інформаційного простору, можуть слугувати останні новини та події.

У 2021 р. Національний центр кібербезпеки Литви оприлюднив звіт, де йшлося про те, що смартфони Xiaomi, що випускаються китайською корпорацією, містять вбудовану функцію цензури. Згідно з литовським звітом, ця функція цензурувала список з приблизно 500 фраз, які вважаються «небажаними» китайським урядом. Функція була неактивована на телефонах, що постачалися до Європи, але могла бути активована віддалено (China's Propaganda Everywhere..., 2023).

У вересні 2023 р. Сполучені Штати Америки звинуватили Китай у маніпулюванні глобальними ЗМІ. Згідно з доповіддю Державного департаменту США, Пекін щорічно вкладає мільярди доларів у зусилля з маніпулювання інформацією, включаючи придбання акцій у закордонних ЗМІ через різноманітні канали, фінансування впливових онлайн-агентів та укладання угод щодо поширення контенту, який подає події з перспективи, вигідної китайському уряду (Martina, 2023). У жовтні 2023 р. Державний департамент США опублікував звіт, що висвітлює спроби КНР впливати на глобальне інформаційне середовище на свою користь (Global Engagement Center Special Report..., 2023).

Березень 2024 р. відзначився новиною про розгляд Конгресом законопроекту, який має на меті заборонити соцмережу TikTok у США через підозру уряду Китаю в поширенні китайської пропаганди, у стеженні за користувачами та в збиранні великого масиву конфіденційних даних (Chinese "Trojan horse"?..., 2024). У квітні

2024 р. Президент США Джо Байден підписав законопроект щодо примусової зміни власника TikTok. Закон передбачає заборону застосунку на території США, якщо за рік власницею TikTok все ще буде залишатись китайська компанія ByteDance Group.

Отже, КНР активно посилює свою присутність у міжнародному інформаційному просторі, прагнучи до більшого впливу та контролю над світовими інформаційними потоками.

Контрольована урядом інформаційна політика Китаю знаходить відображення в рейтингах та індексах, пов'язаних з інформаційно-комунікативними технологіями, що підтверджує вищезазначені твердження статистичними даними.

За даними системи Internet World Stats, станом на липень 2022 р. кількість користувачів мережі Інтернет у КНР становить 1 мільярд 10 мільйонів осіб, цікаво, що у 2000 р. ця цифра сягала 22 мільйонів, у 2020 – 987 мільйонів. Для порівняння: у всій Європі Інтернет-користувачів 747 мільйонів на кінець кінця 2022 року, у Північній Америці – 348 мільйонів. Таким чином, КНР є країною з найбільшою кількістю Інтернет-користувачів у світі вже багато років поспіль (Internet 2022 Usage in Asia, 2022; List of countries by number of Internet users, 2020). Тим не менш, у ній також мешкають мільйони невідключених до Інтернету громадян, що робить її загальне проникнення Інтернет відносно недостатнім і становить 69%.

Вважаємо за доцільне розглянути Глобальний барометр даних, який досліджує питання управління даними, зосереджуючись на їх доступності, компетентності, використанні та впливі на суспільне благо (China, 2023). Перший показник (найбільш всеосяжний) – показник потенціалу та спроможності – передбачає можливість робити щось корисне і стосується питань доступу, навичок, інфраструктури, інституцій та посередників (див. Рис. 1).

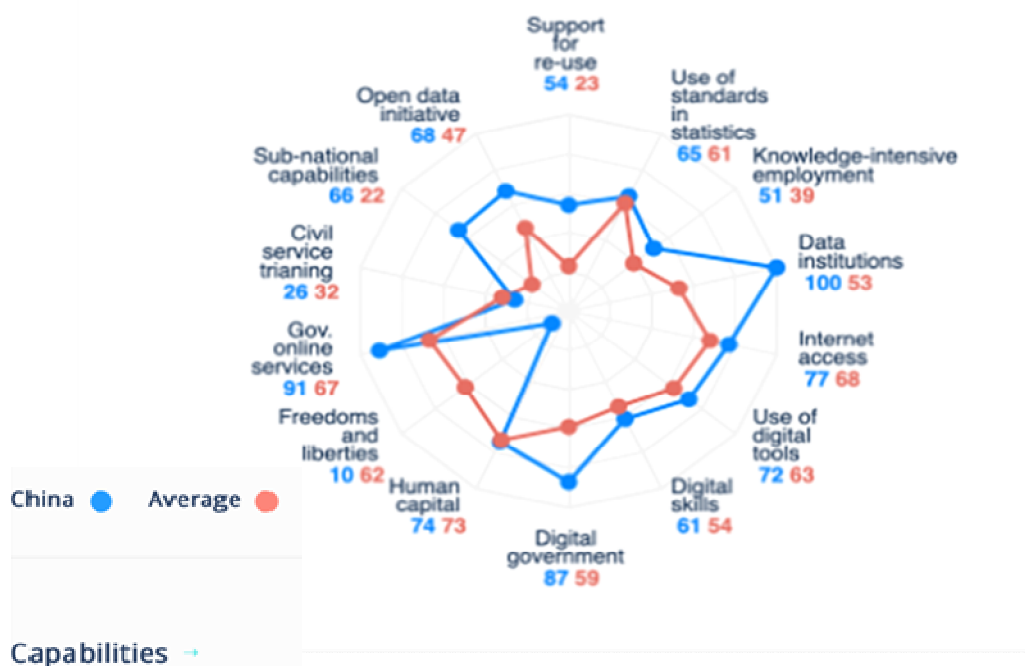

Рис. 1 Потенціал та спроможність (China, 2023).

Не менш важливий для Китаю показник управління даними, який відповідає за забезпечення надійності, достовірності та повноти даних (див. Рис. 2).

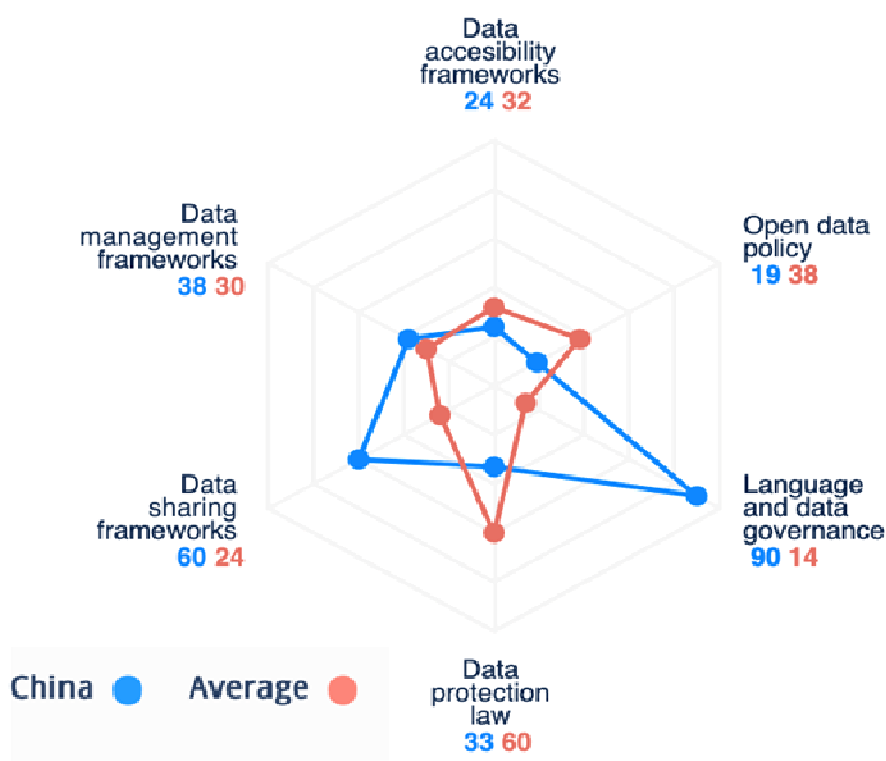

Рис. 2. Управління даними (China, 2023).

Третій показник, на якому варто зосередитися, – політична доброчесність, яка включає в себе дані щодо фінансування політичних партій, реєстри лобіювання, дані про консультації з громадськістю у процесі нормотворення, дані про дотримання права на доступ до інформації (див. Рис. 3).

Після аналізу графіків стосовно кожної зі сфер дослідження керування інформацією в КНР, можна зробити відповідні висновки. По-перше, показник потенціалу та спроможності, який, зокрема, включає в себе показники цифрової інфраструктури, повторного використання даних, людського капіталу, ілюструє достатньо міцну основу країни для використання цифрових інструментів, запровадження цифрового уряду, державних онлайн-сервісів і субнаціональних можливостей. Проте свободи та громадянські права все ще залишаються найбільш слабким місцем держави (бал Китаю значно нижчий за середньосвітовий – 10 проти 62). По-друге, графік управління даними демонструє, що в Китаї існує значний потенціал для розвитку структури обміну даними та керування мовою й інформацією, але слід значно покращити політику відкритості даних і вдосконалити закони про захист даних (показник Китаю – 33, на відміну від глобального 60). Згідно з третім графіком, Китай має надто серйозні проблеми з корупцією, підзвітністю використання даних, декларацією майна, лобіюванням і політичним фінансуванням, адже шість показників із тринадцяти оцінюються в 0 балів.

За даними індексу свободи преси Китай посідає передостаннє 179 місце з показником 23/100 (Press freedom index..., 2023).

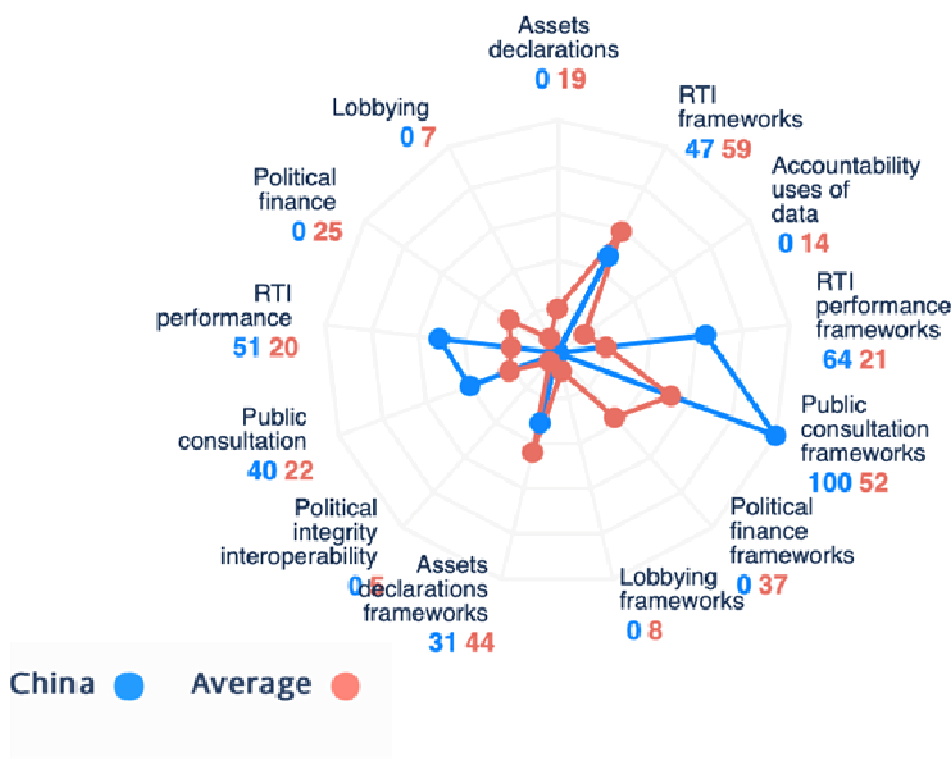

Рис. 3. Політична доброчесність (China, 2023).

Цікавим для аналізу є індекс Global Right to Information Rating, який був створений для оцінки якості національної законодавчої бази щодо доступу до інформації, яка знаходиться у володінні органів державної влади (тобто права на інформацію або права на доступ до інформації). Китай у ньому посідає якраз середню позицію на фоні всіх інших країн зі значенням 75 зі 150 (The People's Republic of China Ordinance on..., 2023).

Висновки. Інформаційна політика Китайської Народної Республіки у контексті її взаємодії зі світовим інформаційним простором може бути охарактеризована як система значно контрольованої інформаційної відкритості, що поєднує в собі високий ступінь контролю китайського уряду над національною інфосистемою та паралельно активну участь держави у формуванні глобального інформаційного порядку. Модель побудови інформаційного суспільства є яскравим класичним прикладом керованої моделі з багатьма її перевагами та слабкими сторонами. Стратегічними напрямками інформаційної політики та політики інформаційної безпеки Китаю є забезпечення національних інтересів і захист внутрішнього інформаційного простору та кібернетичної інфраструктури, а також ведення політики активного суперництва з іншими провідними акторами міжнародних відносин.

REFERENCES

- Bebyk, V.** (2017). China's information society: mass media, networks, security. *International relations, Political sciences*, 17. Retrieved from https://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3317 // **Бєбик, В.** (2017).

- Інформаційне суспільство Китаю: мас-медіа, мережі, безпека. *Міжнародні відносини, Політичні науки*, 17. Retrieved from https://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3317
- China (2023). *Global Data Barometer*. Retrieved from <https://globaldatabarometer.org/country/china/>
- China approves wide-ranging expansion of counter-espionage law (2023). *Reuters*. Retrieved from <https://cutt.ly/VeoqQPmc>
- China will introduce cross-border data transfer rules in September (2023). *Ukrainian telecommunications portal*. Retrieved from <https://cutt.ly/peoqOfJe> // У вересні Китай запровадить правила транскордонної передачі даних (2023). *Український телекомунікаційний портал*. Retrieved from <https://cutt.ly/peoqOfJe>
- China's New Data Law Gives Xi the Power to Shut Down Tech Firms (2021). *Bloomberg*. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-06-10/china-passes-law-to-strengthen-control-over-tech-firms-data?sref=JHTesoY6>
- China's Propaganda Everywhere: How Beijing is Changing the Global Information Space (2023). *Texty.org.ua*. Retrieved from <https://cutt.ly/neoqWriI> // Пропаганда Китаю всюди: як Пекін змінює глобальний інформаційний простір. (2023). *Texty.org.ua*. Retrieved from <https://cutt.ly/neoqWriI>
- Chinese "Trojan horse"? Is TikTok really dangerous? (2024). *BBC News. Ukraine*. Retrieved from <https://cutt.ly/KeoqhNrg> // Китайський "троянський кінь"? Чи справді ТікТок небезпечний? (2024). *BBC News Україна*. Retrieved from <https://cutt.ly/KeoqhNrg>
- Dubov, D.** (2010). China's policy on regulation of domestic information space. *Political management*, 4, 94-102. // **Дубов, Д.** (2010). Політика Китаю щодо регулювання внутрішнього інформаційного простору. *Політичний менеджмент*, 4, 94-102.
- Global Engagement Center Special Report. How the People's Republic of China Seeks to Reshape the Global Information Environment (2023). *U.S. Department of State*. Retrieved from <https://cutt.ly/neoqW7V2>
- Honcharuk, A.** (2018). New positioning of China in the world. *Ukrainian Association of Chinese Studies: Ukraine-China*, 5, 28-33. Retrieved from <https://sinologist.com.ua/goncharuk-z-nove-pozytsiyuvannya-kytayu-v-sviti/> // **Гончарук, А.** (2018). Нове позиціонування Китаю у світі. *Українська Асоціація китаєзнавців: Україна-Китай*, 5, 28-33. Retrieved from <https://sinologist.com.ua/goncharuk-z-nove-pozytsiyuvannya-kytayu-v-sviti/>
- Internet 2022 Usage in Asia (2022). *Internet World Stats*. Retrieved from <https://www.internetworldstats.com/stats3.htm>
- Johnson, B. & McGreal, C.** (2010). Hillary Clinton criticises Beijing over internet censorship. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2010/jan/21/hillary-clinton-china-internet-censorship>
- Kashchavtseva, K.** (2023). Did not pay the loan – the Internet was turned off: how does the social rating work in China. *UNIAN*. Retrieved from <https://cutt.ly/keoqR42P> // **Кащавцева, К.** (2023). Не виплатив кредит – відключили інтернет: як працює соціальний рейтинг у Китаї. *УНІАН*. Retrieved from <https://cutt.ly/keoqR42P>
- Korzenko, K.** (2017). Problems of the psychological impact of information wars. *Manager*, 2, 75-81. // **Корженко, К.** (2017). Проблеми психологічного впливу інформаційних війн. *Менеджер*, 2, 75-81. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2017_2_13
- Lavrus, V.** (2021). Comparative analysis of the stability of public administration systems in democratic and authoritarian regimes to destructive informational and psychological influences. *Actual problems of public administration*, 3 (84), 30-36 // **Лаврусь, В.** (2021). Порівняльний аналіз стійкості систем публічного управління в демократичних та авторитарних режимах до деструктивних інформаційно-психологічних впливів. *Актуальні проблеми державного управління*, 3 (84), 30-36.
- List of countries by number of Internet users (2020). *MERKATOR*. Retrieved from <https://cutt.ly/meoqYc5t>
- MacKinnon's, R.** (2008). China's new online video regulation: reading the tea leaves. Retrieved from <https://cutt.ly/9eoqTKCO>
- Makarenko, E., Ryzhkov, M., Kuchmiy, O., Frolova, O. & Lytvynenko, N.** (2023). *International Information Security*. Kyiv. «VADEX // **Макаренко, Є., Рижков, М., Кучмій, О., Фролова, О. & Литвтенко, Н.** (2023). *Міжнародна інформаційна безпека*. Київ: «VADEX».

- Martina, M.** (2023). US accuses China of global media manipulation. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/us-accuses-china-global-media-manipulation-2023-09-28/>
- Ministry of Public Security, MPS China (N.d.). Retrieved from <https://www.mps.gov.cn/>
- Mulvenon, J.** (2008). Golden Shields and Panopticons: Beijing's Evolving Internet Control Policies. *Georgetown Journal of International Affairs*, 9 (2), 115-120.
- Olinga, L.** (2022). Alphabet Leaves a Huge Market. *The Street*. Retrieved from <https://cutt.ly/seoqYPeN>
- Pipchenko, N.** (2013). Internet space as a tool of China's political modernization. *Political management*, 1-2, 171-178. Retrieved from https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/pipchenko_internet.pdf // **Піпченко, Н.** (2013). Інтернет-простір як інструмент політичної модернізації Китаю. *Політичний менеджмент*, 1-2, 171-178 Retrieved from https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/pipchenko_internet.pdf
- Press freedom index 2023 (2023). *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3704552-indeks-svobodi-presi-2023.html> // Індекс свободи преси 2023 (2023). *Укрінформ*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3704552-indeks-svobodi-presi-2023.html>
- The People's Republic of China Ordinance on Openness of Government Information (2023). *Global Right to Information Rating*. Retrieved from <https://www.rti-rating.org/>
- Vedeneev, D. & Semenyuk, O.** (2022). Transformation of China's security and defense sector management mechanisms under the influence of conceptual views on 'hybrid' war. *Law and public administration*, 2, 191-197. Retrieved from http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2022/26.pdf // **Веденєєв, Д. & Семенюк, О.** (2022). Трансформація механізмів управління сектором безпеки і оборони Китаю під впливом концептуальних поглядів на «гібридну» війну. *Право та державне управління*, 2, 191-197. Retrieved from http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2022/26.pdf
- Venidziktau, S.** (2020). China's media system: internal control and external autonomy. *Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Audiovisual Art and Production*, 3 (2), 229-236 // **Венідіктов, С.** (2020). Медіасистема Китаю: внутрішній контроль та зовнішня автономія. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 3 (2), 229-236.
- Wasserman, H. & Madrid-Morales, D.** (2022). *Disinformation in the Global South*. Hoboken, New Jersey: Wiley.